

УДК 159.95-053.5

Вагис А.Я.<sup>1</sup>, Залановська Л.І.<sup>2</sup>

<sup>1</sup>студ. гр. УФКСз-311м НУ «Запорізька політехніка»

<sup>2</sup>канд. психолог. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

### **ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ**

На сьогоднішній день проблема розвитку мислення у дітей дошкільного віку із ЗПР набуває особливої актуальності, оскільки інтелектуальна активність дітей є неодмінною передумовою формування розумових якостей особистості, її самостійності, ініціативності, а також відповідальності.

Вивченням особливостей мислення займалися такі науковці: Б. Ананьєв, Г. Люблинська, В. Мухіна, Р. Немов, Л. Виготський. Даному питанню також були присвячені роботи наступних вчених: А. Запорожця, Г. Мінської, У. Єгорової, М. Певзнер, Е. Мастюковой, Н. Морозовой, С. Рубінштейна та ін.

Розвиток мислення дитини дошкільного віку в психолого-педагогічній науці трактується як процес удосконалення мисленнєвих операцій, пізнавальних інтересів та здібностей дитини. Його не можна розглядати окремо від психічного розвитку. Розвиток та вдосконалення мислення дитини відбувається одночасно з розвитком психіки, і є свідченням її інтересів, почуттів, індивідуальних особливостей [4, с. 64].

Вчені наголошують, що затримка психічного розвитку – це уповільнення темпу розвитку психіки дитини, яке виражається в недостатності загального запасу знань, незрілості мислення, переважанні ігрових інтересів, швидкою пересичуваністю в інтелектуальній діяльності [1, с. 5-6].

Мислення у дітей із ЗПР переважно шаблонне та стереотипне. Воно характеризується як несформованістю окремих розумових операцій, так і порушенням розвитку розумової діяльності в цілому. Відзначається поверховість мислення, його спрямованість на випадкові, одиничні ознаки, інертність, малорухомість розумових процесів, схильність до копіювання та наслідування.

При ЗПР недостатність мислення виявляється, в першу чергу, у слабкості аналітико-синтетичної діяльності, в низькій здатності до відволікання та узагальнення, у важкості розуміння змістовної сторони будь-якого явища. Темп мислення уповільнений, страждає переключенням з одного виду розумової діяльності на інший. Недорозвиненість мислення знаходиться у прямому зв'язку із загальним порушенням мовлення, тому словесні визначення, які не пов'язані з конкретною ситуацією, встановлюються дітьми з великою працею [2, с. 96].

У дітей із ЗПР спостерігається відставання в розвитку всіх форм мислення. Наочно-дійове мислення у дітей із ЗПР у більшості таке же саме, як і у нормі, виняток складають діти з вираженою затримкою психічного розвитку. Деяким дітям потрібна стимулююча допомога, а для деяких потрібно повторити завдання та дати установку зосередитися. Загалом же розвиток цього рівня мислення йде на рівні з однолітками, що нормально розвиваються [4].

Наочно-образне мислення у дошкільників із ЗПР грубо порушено. Дітям важко діяти за наочним зразком через порушення операцій аналізу, порушення цілісності, цілеспрямованості, активності сприйняття – все це призводить до того, що дитині важко проаналізувати зразок, виділити головні частини, встановити взаємозв'язок між частинами та відтворити дану структуру у процесі власної діяльності. Більшості дітей необхідне багатократне повторення завдання та надання деяких видів допомоги, але навіть з допомогою діти не завжди справляються із завданнями та зазнають труднощі у виконанні завдання [4].

Словесно-логічне мислення – найвищий рівень розумового процесу. Діти дошкільного віку ще не володіють повною мірою тими інтелектуальними операціями, які є необхідним компонентом розумової діяльності. Мова йде про аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та абстрагування. Найчастішими помилками дітей із затримкою психічного розвитку є підміна порівняння одного об'єкта з усіма іншими попарним порівнянням або узагальненням за неістотними ознаками [4].

Отже, у дітей із ЗПР спостерігається відставання в розвитку всіх форм мислення. Найбільшою мірою відставання виявляється при вирішенні таких завдань, які передбачають використання словесно-логічного мислення. Найменше відстає у розвитку наочно-дійове мислення. Тож, таке значне відставання у розвитку всіх форм мислення переконливо говорить про необхідність проводити спеціальну педагогічну роботу з формування у дітей інтелектуальних операцій, розвитку навичок розумової діяльності і стимуляції інтелектуальної активності.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

1. Федорович А. Конструювання як засіб розвитку мислення дітей дошкільного віку / А. Федорович, Л. Савченко // Молодь і ринок. – 2020. – № 3-4. – С. 63-69. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir\\_2020\\_3-4\\_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2020_3-4_13)
2. Войтко В.В. Затримка психічного розвитку в контексті наукових досліджень. Журнал науковий огляд. 2016. № 9. С. 1-14.
3. Дорожко І.І. Використання Lego-технології при корекції мислення у молодших школярів із затримкою психічного розвитку / І. І. Дорожко, О. Є. Малихіна, Л. В. Туріщева // Новий Колегіум. – 2021. – № 1 (103). – С. 95-99.